

Nr 287.

Av herrar **Norman** och **Berglund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 270 angående lönereglering för folk- och småskollärare föreslås beträffande de icke-ordinarie lärarnas lönegradsplacering att denna liksom för de ordinarie lärarna differentieras efter lästidens längd och att folkskollärare inplaceras i lönegraderna 14, 15 och 16 i löneplanen för extraordinarie befattningshavare vid civilförvaltningen (kungl. kungörelsen 397/1935) och småskollärare i lönegraderna 6, 7 och 8 i samma löneplan.

1936 års lärarlönesakkunniga hade för icke-ordinarie lärare föreslagit en löneställning, varigenom slutlönen skulle komma att ligga en löneklass under slutlönen för motsvarande ordinarie lärare, vilket stode i överensstämmelse med vad som gällde inom statsförvaltningen i övrigt. Däremot hade de sakkunniga föreslagit en begynnelselön som med tre löneklasser understeg begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare, ehuru inom statsförvaltningen löneskillnaden mellan ordinarie och extraordinarie befattningshavare i detta avseende endast utgör två löneklasser. För att nå det åsyftade resultatet hade lärarlönesakkunniga byggt ut den för statliga extraordinarie befattningshavare gällande löneplanen nedåt med en löneklass.

Till de sakkunnigas förslag till löneställning för icke-ordinarie lärare ansluter sig departementschefen i princip men föreslår av lönetekniska skäl, att icke-ordinarie lärare inplaceras i närmast lägre lönegrad än den, till vilken motsvarande ordinarie lärare hänföres. Härigenom erhålla här berörda lärargrupper, enligt vår mening, en lägre lönegradsplacering än vad som tillkommer närmast jämförliga befattningshavare inom statsförvaltningen och nå ej heller i fråga om slutlönen den relation mellan ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, som tillämpas inom den allmänna civilförvaltningen.

Inom statsförvaltningen göres skillnad mellan extraordinarie och extra tjänstemän. Med extraordinarie tjänsteman förstås sådan befattningshavare, som efter förberedande utbildning antagits för att efter fortsatt provnings- och utbildningstid befordras till ordinarie. Extra tjänsteman däremot är närmast jämförlig med elev eller volontär. Vad folkskolans

icke-ordinarie lärare beträffar måste dessa redan vid sin första anställning vara fullt utbildade för tjänsten och vare sig lärartjänsten upprätthålles som extraordinarie eller vikarie är tjänstgöringen fullt självständig och förenad med klassföreståndarskap. Tjänsteställningen kan också för samma lärare växla år från år, medan inom statsförvaltningen en icke-ordinarie tjänsteman gradvis stiger uppåt. Det torde därför få anses som fullt motiverat att folkskolans icke-ordinarie lärare jämföras med extraordinarie tjänstemän och följaktligen erhålla den lönegradsplacering som tillkommer dessa.

I sitt yttrande över 1936 års lärarlönesakkunnigas betänkande anför också kungl. skolöverstyrelsen att, »om man tager i betraktande den långa tid, som numera vanligen förflyter, innan en lärare lyckas nå ordinarie anställning, och därtill beaktar den omständigheten, att en folk- eller småskollärare redan vid första inträdet på sin lärarbana måste ha full behörighet såsom till ordinarie tjänst och sålunda är i utbildningshänseende helt jämställd med en ordinarie, synes knappast skäligt att inom denna tjänstemannakår göra löneskillnaden mellan ordinarie och icke-ordinarie alltför markerad, varför överstyrelsen för sin del vill förordna, att såväl extra ordinarie som vikarierande lärare erhålla en begynnelselön som är endast två löneklasser lägre än motsvarande ordinarie lärare».

I fråga om icke-ordinarie befattningshavares löneställning må ävenledes anföras, hurusom 1936 års avlöningsrevision förordat att vid ett ordnande av den icke-ordinarie personalens avlöningsförhållanden en löneplan fastställes så beskaffad att begynnelselönen för alla lönegrader med allenast en löneklass understeg begynnelselönen för motsvarande ordinarie tjänster. I statsverkspropositionen till årets riksdag har finansministern uttalat sin anslutning till denna princip.

De senaste åren ha för folkskolans icke-ordinarie lärare medfört en väsentlig förändring i fråga om anställningsförhållandena. Enligt tidigare gällande bestämmelser skulle lärarbefattningarna som regel upprätthållas av ordinarie lärare. Nu gällande folkskoleförfattningar ålägga skoldistriktet att anställa extralärare utöver det stadigvarande behovet av ordinarie lärare. Detta har medfört en väsentlig ökning av extralärartjänsterna. På grund av det sjunkande barnantalet har därjämte skett en alltmera ökad vakanssättning av ordinarie befattningar.

Dessa båda omständigheter har för folk- och småskolans icke-ordinarie lärare inneburit och innebär en stark försämring i deras möjligheter att kunna erhålla ordinarie anställning. Av betydelse är det därför att tillbörlig hänsyn toges till denna numera mycket stora och till storlek alltjämt växande grupp av lärare. Vid slutet av vårterminen 1936 funnos sålunda 2,426 icke-ordinarie folkskollärare och 1,712 småskollärare,

utgörande 17,5 procent av antalet ordinarie befattningshavare vid folkskolan och 18,3 procent av antalet ordinarie småskollärare.

Den omständigheten att tjänstetiden som icke-ordinarie så avsevärt förlängts, som vad numera är fallet, har givetvis också medfört en betydande höjning av den medelålder, som en lärare hunnit till, då ordinarie befattning kan vinnas. Verkställda undersökningar ha visat, att av de lärare, som åren 1935 och 1936 erhöilo sin första anställning som ordinarie, voro omkring 50 procent i städerna och 27 procent på landsbygden i åldern 31—35 år. I städerna voro inte mindre än 14 procent av dessa lärare 36—40 år gamla vid ordinarieblivandet.

För de manliga lärarnas vidkommande synes oss dessutom beredandet av ekonomiska möjligheter till familjebildning spela en viss roll vid bedömandet av lönesättningen för ifrågavarande befattningshavaregrupp. En undersökning rörande giftermålsfrekvensen bland ordinarie och icke-ordinarie manliga lärare har givit vid handen att denna i alla åldersgrupper är mycket större bland ordinarie än bland icke-ordinarie. I åldersgruppen 33—36 år voro 84 procent av de ordinarie men endast 53 procent av de icke-ordinarie gifta. I åldersgruppen 29—32 år voro respektive 75 procent och 34 procent samt i gruppen 25—28 år respektive 51 procent och 11 procent gifta. Enär det kan antagas, att de båda lärarkategoriernas ekonomiska förhållanden i övrigt (studieskulder m. m.) äro fullt likvärdiga, synes den jämförelsevis låga giftermålsfrekvensen bland icke-ordinarie lärare bero på den låga lönen och de osäkra anställningsförhållandena. Det måste anses vara mindre välbetänkt att bibehålla dessa lärare på en lönestandard, som försvårar och försenar en från samhällets synpunkt önskvärd familjebildning.

Då vi av anförda skäl anse, att en förbättring av de icke-ordinarie lärarnas löneställning i samband med förestående lönereglering bör komma till stånd, föreslå vi, att dessa lärare, i överensstämmelse med vad som gäller för extraordinarie tjänstemän inom kommunikationsverken och statsförvaltningen, givas en lönegradsplacering, som med endast två löneklasser understiger motsvarande ordinarie lärares. En dylik uppflyttning av här ifrågavarande lärare torde också ligga i linje med strävandena att vid en lönesättning söka tillgodose de i avlöningshänseende sämst ställda befattningshavarna.

Statsverkets merkostnader för den av oss påyrkade förändringen i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor torde icke komma att överstiga 500,000 kronor.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor placeras allenast två löneklasser lägre än motsvarande ordinarie lärare, och att därav be-

tingade ändringar vidtagas i avlöningsreglementet för folk- och småskollärare: 2 kap. Icke ordinarie ämneslärare, samt

att riksdagen måtte anvisa härför erforderliga medel.

Stockholm den 7 april 1937.

David Norman.

Enar Berglund.